

Evaluatie Actieprogramma Duurzaamheid 2017-2020

Inleiding

Voor u ligt de evaluatie van het vorige Actieprogramma Duurzaamheid 2017–2020. In tegenstelling tot wat u gewend bent ontvangt u een overzicht van resultaten en evaluatie van het afgelopen jaar. Hierbij voortbordurend op de Voortgangsrapportage die u in 2020 van ons heeft ontvangen. De keuze hiervoor komt voort uit het feit dat deze evaluatie samenvalt met het besluitvormingsproces van het nieuwe Duurzaamheidsprogramma 2021–2030. Daarin zijn veel van de beoogde resultaten en de manier waarop wij verwachten deze te bereiken geschetst. Dus in plaats van investeren in het maken van een voortgangsrapportage deze uitgebreide evaluatie waarbij eerst gekeken wordt naar de positieve en minder succesvolle punten uit het Actieprogramma 2017–2020. Met het opstellen van het nieuwe Duurzaamheidprogramma zijn deze leerpunten meegenomen.

Het afgeronde Actieprogramma Duurzaamheid 2017–2020

Het huidige actieprogramma is mede naar aanleiding van het doorbraakplan van de raad opgezet in zes thema's. Daar doorheen lopen de transitiearena en extra inzet op communicatie. Met de vaststelling van het Uitvoeringsprogramma "Groene stad met Lef!" is een extra miljoen aan de duurzaamheidsreserve toegevoegd. Dit actieprogramma dient als een vliegwiel. Het brengt lokale verduurzaming op gang. De ene keer met een fysiek resultaat, de andere keer met bewustwording als resultaat.

Positieve punten huidige programma

- De ambities zijn helder.
- De opzet biedt voldoende flexibiliteit om in te spelen op actuele ontwikkelingen op de korte termijn. Dat maakt het in de praktijk een werkbaar programma.
- De werkbudgetten zijn bij het opstellen van het programma globaal geraamd. In de praktijk wordt dit werkbudget als prettig ervaren. Het college hoeft niet voor elke actie terug naar de Raad. Alleen grotere uitgaven worden vanuit de reserve Duurzaamheid (restant van beschikbare budget van 6 mln) onttrokken bij besluit
- De genoemde acties zijn concreet op lokaal niveau in samenwerking met regionale en lokale partijen uit te voeren.
- De gemeente kiest haar rol per project en is de ene keer aanjager, de andere keer volger. En natuurlijk ook vaak medeverantwoordelijke als partner.

Aandachtspunten huidige programma

- De thema's overlappen elkaar, dat maakt het verwarrend wie waarvoor verantwoordelijk is.
- Voor het behalen van onze ambitie zijn we veelal afhankelijk van een derde partij die het voor het zeggen heeft, bijvoorbeeld, wind i.r.t. Provinciale regelgeving, zonneweides i.r.t. netcapaciteit Liander, aardgasvrij maken van wijken zonder de mogelijkheid om

verwijdering van aardgasnet te verplichten, verduurzaming gebouwde omgeving is vrijblijvend en sterk afhankelijk van bevologenheid, kennis, tijd en portemonnee van de gebouwbeheerder/eigenaar.

- Invloed van de gemeente is beperkt als het gaat om gedragsverandering.
- Communicatiecampagne is laat op gang gekomen. Er is eerst gewerkt aan een aanbod voor inwoners en bedrijven waaraan communicatie gekoppeld kon worden.
- Maatwerk is arbeidsintensief; bedrijven en organisaties hebben vaak behoefte aan een sparringspartner, praktische tips en netwerken. Accountmanagement is dan waardevol.
- Voor de voorbeeldfunctie die wij als organisatie hebben zijn voldoende middelen en mankracht nodig om resultaten te bewerkstelligen en mensen mee te nemen (duurzaamheidsmakelaar op thema).

Inhoud nieuwe Duurzaamheidsprogramma

Inhoudelijk kan een groot deel van het huidige actieprogramma worden overgenomen in het nieuwe Duurzaamheidsprogramma. De lokale ervaring die we hebben opgedaan combineren we met de nieuwe landelijke en regionale regelgeving en ambities. Dat alles komt samen in ons nieuwe Duurzaamheidsprogramma.

In het nieuwe programma wordt ruimte geboden om in samenspraak met stakeholders en partners het gesprek aan te gaan, over het bereiken van de doelen en de rol van deze partners daarin. Dit past bij de organisatiedoelstelling om van buiten naar binnen te werken.

Het afgelopen Actieprogramma is ingedeeld in 7 thema's. In de volgende pagina's wordt per thema een overzicht gegeven van wat er bereikt is in 2020. Daarbij is er ook aandacht voor datgene wat goed ging en waar verbeterpunten zijn en natuurlijk ook wat vanaf 2020 anders wordt aangevlogen. Waar mogelijk is ook inzichtelijk gemaakt welke CO2 winst de verschillende thema's hebben opgeleverd. Dit is natuurlijk niet het enige wat meetelt als het gaat om duurzaamheid, maar het is wel een belangrijke graadmeter.

Energie
Duurzaam wonen
Duurzame mobiliteit
Duurzaam ondernemen
Klimaatadaptatie & Green City
Duurzame scholen & verenigingen
Duurzame gemeentelijke organisatie

Energie

Energiebesparing en duurzame opwekking

Wat hebben we bereikt tot en met 2020?

Regionale samenwerking Energietransitie

- Energieakkoord Holland Rijnland is vastgesteld en wordt n.a.v. Klimaatakkoord omgevormd tot een Regionale Energiestrategie (RES).
- Er is een regionale website gelanceerd over de energietransitie: WijzijnON.nl
- De concept-RES is opgesteld en vrijgegeven voor wensen en bedenkingen voor de raden. Hoofdthema's zijn:
 - Grootschalige elektriciteitsproductie
 - Warmte
 - Mobiliteit (niet verplicht)
 - Energiebesparing (niet verplicht, maar basis vanuit trias energetica)
- De wensen en bedenkingen ten aanzien van duurzame elektriciteitsopwekking zijn verwerkt in een kansenkaart.
- De kansenkaart is de basis om het gesprek met inwoners te starten, participatietraject rondom de RES.
- De voorkeursdenkrichting, opwekking langs infrastructuur en landschap, is bevestigd zowel in wensen en bedenkingen als in lokale participatie.
- De resultaten worden in 2021 verwerkt in de RES 1.0 (verwachte vaststelling Q2 2021).
- We streven naar 50% lokaal eigenaarschap van duurzame opwekking, dit is echter moeilijk afdwingbaar.
- Er is gestart met het opstellen van een regionale Structuur warmte.
- Er wordt toegewerkt naar een brontoedeling voor duurzame warmte per gemeente. Dit vanuit een Regionale Structuur warmte waaronder de warmteleiding vanuit de Rotterdamse haven en hoe ingezet kan worden om geothermie en aquathermiebronnen.
- Er is een waterstofstrategie opgesteld.

Lokale Transitievisie Warmte

In 2020 is voortvarend gestart met de uitwerking van de Transitievisie Warmte (TVW). Daarbij is een Afwegingskader Warmte geformuleerd, warmteanalyses gedaan en een studie gedaan naar potentiële warmtebronnen. In juni 2020 is een participatie- en communicatieplan TVW en warmtetransitie opgesteld dat de basis vormt voor een participatietraject dat concreet startte in okt 2020 met 2 inwonersconsultaties duurzaamheid en warmtetransitie en ten behoeve van de Regionale Energiestrategie (RES). Daarnaast is er in december een meedenkgroep en warmtetransitiepanel opgericht die input zullen geven bij het opstellen van de TVW.

Eén van de startbuurten is nu al bekend: de Planetenbuurt. In een deel van de Planetenbuurt is immers, vooruitlopend op de Transitievisie Warmte, gestart met een gezamenlijk duurzaam warmteproject met stakeholders. De stakeholders zijn de Alrijne Zorggroep met verpleeghuis Oudshoorn en het Alrijne Ziekenhuis, Woningcorporatie Woonforte, het Scala College, Stichting Driehoorne, Liander en Hoogheemraadschap van Rijnland. Voor een deel van de uitvoeringskosten van dit project is Elena subsidie toegekend, de tweede tranche van het Programma aardgasvrije wijken is niet toegekend. Een Europese aanbestedingsprocedure is opgestart om een warmtebedrijf te selecteren voor ontwikkeling, realisatie en exploitatie van een warmtenet.

Een greep uit lokale projecten

- Lokaal, eigen netwerk met 100% duurzame elektriciteit op ITC-PCT terrein. In verband met restricties in het elektriciteitsnet startten bedrijven samen met andere partners een pilotproject om een duurzame en toekomstbestendige energievoorziening te realiseren. Een lokaal netwerk verbindt zonnepanelen, windmolens, energieopslag en bedrijven en wordt op één punt verbonden met het openbare Liander net.
- Eerste zonnevijver is gerealiseerd (3,3 ha, 3,4 MwP nominaal vermogen= e-verbruik van 880 huishoudens).
- Postcoderoosproject 'Zon op Alphen aan den Rijn' gerealiseerd door energicoöperatie Energiek Alphen aan den Rijn, 2065 zonnepanelen op Rijnvicus en Golfclub Zeegersloot.
- In navolging van de eerste zonneweide in Hazerswoude-Dorp (2 ha, 4.744 zonnepanelen = e-verbruik 440 huishoudens) wordt ook een zonneweide bij tuincentrum De Bosrand gerealiseerd (4,1 ha. = e-verbruik ca. 1800 huishoudens).
- Haalbaarheidsstudie naar warmte en koude voor Rijnhaven Oost is uitgevoerd.
- Vanuit de transitie Arena met Drift zijn 5 doorbraakprojecten gedefinieerd en uitgewerkt. Dit zijn het Duurzame warmteproject Planetenbuurt, de Transitievisie Warmte, stimuleren van deelauto's, Maatschappelijk Verantwoord Inkopen, project berging en hergebruik hemelwater.
- Groene leges zijn ingevoerd. Hier is tot nu toe nog geen gebruik van gemaakt.

Welke CO₂-winst leveren duurzame energieprojecten in Alphen op?

De gemeente Alphen aan den Rijn stimuleert duurzame energieopwek door bewoners en bedrijven. Met de CO₂-projectenmonitor¹ houdt de gemeente bij wat de projecten waarin zij een rol heeft vervuld, aan CO₂-winst opleveren.

- In 2020 werd in Alphen 20.000 ton aan CO₂-emissies vermeden door lokaal opgewekte duurzame elektriciteit en warmte.
- In de periode 2017 – 2020 was de vermeden CO₂-emissie 73.300 ton. Hieraan werd mede bijgedragen door projecten die voor 2017 gerealiseerd zijn.

Wat werkte goed in de periode 2017 – 2020?

- In de Regionale Energiestrategie wordt vooruitgang geboekt op inhoud. Verschillende partijen op één lijn krijgen en houden is een uitdaging.
- Participatie heeft een goed beeld geschetst van het sentiment in de samenleving. Dit is overwegend positief ten opzichte van de energietransitie. Er wordt relatief aandacht besteed aan de zorgen die een kleine groep inwoners heeft.
- Er wordt veel leerervaring opgedaan met pilotprojecten in samenwerking met partijen uit de samenleving. Dit heeft al tot aantal succesvolle resultaten geleid, zoals hierboven beschreven.

Wat hebben we geleerd in de periode 2017 – 2020?

- De ruimtelijke regels voor grootschalige duurzame elektriciteit opwek bieden nog geen mogelijkheid voor realisatie. Dit is een intensief en langdurig lobby traject.
- Lokaal eigenaarschap van duurzame opwek is wel gewenst, maar moeilijk afdwingbaar.
- Groene leges zijn ingevoerd, echter hier is nog geen gebruik van gemaakt.

Wat doen we anders na 2020?

- In het Duurzaamheidsprogramma 2021–2030 zetten we meer formatie en middelen in om de energietransitie aan te jagen. Binnen de huidige formatie zijn onder meer participatietrajecten en pilotprojecten niet uitvoerbaar.

¹ De Omgevingsdienst Midden-Holland voert voor vijf gemeenten in Midden-Holland de CO₂-projectenmonitor uit, waaronder voor Alphen aan den Rijn. De CO₂-projectenmonitor houdt bij welke projecten er in een gemeente bijdragen aan verduurzaming en wat de CO₂-winst van de projecten over de jaren heen is. Voor Alphen aan den Rijn start de projectenmonitor in 2007.

Duurzaam wonen

Bestaande woningen, nieuwbouw, huurwoningen en VvE's

Wat hebben we bereikt in 2020?

Eind 2019 heeft het Rijk € 335.000 subsidie (RRE-regeling) toegekend voor de uitvoering van een energiebesparingsprogramma voor bestaande koopwoningen. In het kader van dit programma zijn de volgende activiteiten uitgevoerd in 2020:

- Samenwerking met energiecorporatie Energiek Alphen. Energiek Alphen heeft 31 bewoners opgeleid tot energiecoach. Deze energiecoaches hebben 206 begeleidingstrajecten uitgevoerd bij bewoners met een koopwoning. Bij 150 woonadressen zijn kleine fysieke maatregelen uitgereikt. Daarnaast zijn warmtecamera's aangeschaft en zijn 7 coaches opgeleid voor het uitvoeren van deze warmtescans.
- Er zijn twee wijkaanpakken in uitvoering in Hazerswoude-Rijndijk en in Koudekerk aan den Rijn. Van 6 typen woningen is een analyse gemaakt van te treffen maatregelen. Deze is beschikbaar voor alle bewoners. Door Corona is deze wijkaanpak stil komen te liggen.
- De klussendienst van het Gilde is opgeleid tot energiemaatje. Actief Rijnwoude en de Ichthuskerk hebben hier interesse voor. Door Corona zijn er nog geen adviezen uitgebracht.
- Er zijn 45 technische energieadviezen op maat uitgevoerd bij bewoners met een koopwoning. Voor deze adviezen wordt een eigen bijdrage gevraagd van 50 euro/advies.
- Er is een ondersteuningsaanbod ontwikkeld voor de verduurzaming van VvE's bestaande uit een energieadvies en begeleidingstraject bij de besluitvorming. Bij 27 VvE's is een energieadvies uitgebracht. Bij 1 VvE is het begeleidingstraject tot besluitvorming gestart. Door Corona ligt dit bij de rest van de VvE's nog stil doordat de ALV's zijn uitgesteld. Met deze 27 VvE's zijn in totaal 808 woningen bereikt.
- Een nieuw project is opgezet waarbij 3000 woningen in de wijk Ridderveld een warmtescan van de voorgevel krijgen aangeboden. Aan deze activiteit is een collectieve inkoopactie voor energiebesparende maatregelen gekoppeld voor alle inwoners in Alphen aan den Rijn.

Eind 2020 is een subsidie van € 863.500 bij het Rijk aangevraagd voor de RREW-regeling. Met deze subsidieregeling stimuleert het Rijk gemeenten om huishoudens te ondersteunen bij het reduceren van hun energiegebruik door het treffen van eenvoudige energiebesparende maatregelen in de woningen en het geven van energiebesparingsadvies aan bewoners. In tegenstelling tot de RRE is de RREW zowel voor huur- als koopwoningen. Het volledige subsidiebedrag is toegekend. Met deze RREW kunnen we in 2021 samen met de woningcorporaties huurwoningen gaan ondersteunen.

In 2020 zijn 156 duurzaamheidsleningen verstrekt met een totale waarde van € 1.043.649,-. Daarmee komt de bestedingsruimte op ca € 460.000.-

Welke CO₂-winst leveren duurzame energieprojecten in Alphen op?

De gemeente Alphen aan den Rijn stimuleert verduurzaming van woningen door bewoners. Met de CO₂-projectenmonitor houdt de gemeente bij wat de projecten waarin zij een rol heeft vervuld, aan CO₂-winst opleveren.

- In 2020 werd in Alphen 1.800 ton aan CO₂-emissies vermeden door verduurzaming van woningen.
- In de periode 2017 – 2020 was de vermeden CO₂-emissie van het thema duurzaam wonen 5.600 ton. Hieraan werd mede bijgedragen door projecten die voor 2017 gerealiseerd zijn.

Wat werkte goed in de periode 2017 – 2020?

De basis is gelegd voor een mooie en langdurige samenwerking met lokale partijen (Energiek Alphen, Gilde, dorpssteams). Samen bereiken we meer, dan als gemeente alleen.

Er is veel interesse voor de VvE aanpak. Daarmee worden veel bewoners bereikt. Een kwalitatief goed programma voor de verduurzaming van bestaande woningen, goede contacten en samenwerking met lokale partijen, woningcorporaties en ODMH dragen bij aan flexibiliteit en daadkracht om bijvoorbeeld de aanvraag van de RREW-subsidie succesvol te maken.

Wat hebben we geleerd in de periode 2017 – 2020?

Door de Corona crisis konden fysieke activiteiten zoals bewonersbijeenkomsten en spreekuren in de bibliotheek niet doorgaan. De mogelijkheden om huisbezoeken af te leggen waren ook een stuk beperkter. Om bewoners toch verder te kunnen helpen en bewustwording te creëren is het warmtescanproject opgezet voor 3000 woningen in Ridderveld. Deze activiteit kan Coronaproof uitgevoerd worden.

Wat doen we anders na 2020?

We gaan verder op de reeds ingeslagen weg. De samenwerking met lokale partijen en woningcorporaties gaan we verder intensiveren. Samen met de woningcorporaties zetten we een nieuw project zodat we ook de huurwoningen kunnen ondersteunen met advies en kleine fysieke maatregelen. In het nieuwe Duurzaamheidprogramma is er een sterke verbinding gelegd tussen duurzaam wonen en de Transitievisie Warmte. Het aardgasvrij maken van de bestaande woningvoorraad is immers sterk gelieerd aan de wijkaanpakken energiebesparing. Iets wat goed aansluit bij de wijk- en gebiedsgerichte aanpak waaraan vanuit de gemeente gewerkt wordt.

Duurzame mobiliteit

Elektrisch rijden, fietsen, openbaar vervoer, alternatieve brandstoffen

Wat hebben we bereikt in 2020?

- Het regionale Duurzame Mobiliteitsplan is opgenomen in regionale Strategie Mobiliteit. Dit plan zal in Holland Rijnland verband verder worden uitgewerkt.
- Een goede laadinfrastructuur is een combinatie van snelladen, (semi)publiek laden, privaat laden en laden voor personenvervoertuigen en openbaar- en doelgroepenvervoer. Gestart is met het opstellen van de Integrale visie op Laadinfrastructuur, die aansluit bij het regionale doel. Deze visie wordt daarna uitgewerkt in een gemeentelijk (laad)beleid met concrete acties. In Alphen aan den Rijn zijn we in de praktijk al goed bezig!
- Er zijn al 260 laadpalen, waarvan 101 in 2020, geplaatst en het doel is om dit aantal te doen groeien naar 450 laadpalen in 2025. In regionaalverband zijn prognose- en plankaarten opgesteld voor openbare laadinfrastructuur. Op basis hiervan is een gemeentelijk laadpalenplan en beleid vastgesteld. Palen worden strategisch geplaatst op basis van prognoses en op aanvraag als niet op eigen terrein kan worden geparkeerd. In 2022 of 2023 wordt de prognose getoetst en als nodig bijgesteld.
- Naast openbare laadpalen is er ook behoefte aan een breder aanbod en snellere manier van laden. Samen met marktpartijen wordt gewerkt aan de voorbereiding voor de vestiging van een snellaadstation in onze gemeente.
- Dit jaar is de campagne 'Mijn Auto, Jouw Auto' gestart met als doel de bekendheid met en het gebruik van autodelen te vergroten onder inwoners en ondernemers. Autodelen levert veel op. Het is flexibel, minder auto's in straat, lagere kosten en minder schadelijke uitlaatgassen. Door Corona is delen van auto's tijdelijk minder aantrekkelijk.
- Het stimuleren van het gebruik van het openbaar vervoer en het verbeteren van de infrastructuur heeft continu aandacht. Bijvoorbeeld door inbreng in de concessie Openbaar busvervoer van de Provincie Zuid Holland. Doel is dat er binnen de kernen met schone bussen wordt gereden. In regionaal verband is een aanbesteding voor duurzaam en schoon doelgroepenvervoer in de maak.
- Project zero emissie Stadsdistributie heeft tot doel 'een leefbaar, schoon en stil stadscentrum waar het prettig verblijven is'. De doelstelling is om in 2025 alleen nog emissievrije stadsdistributie in het centrum toe te laten. Er is hiervoor een implementatieplan en een effectanalyse gemaakt. Deze plannen worden met de bewoners en bedrijven in dat gebied besproken en in een draagvlakanalyse verwerkt.
- Het rijden op Waterstof is nog een kip-ei discussie: 'zonder waterstof tankstations, geen aankoop van waterstof auto's'. Om die te doorbreken wordt met verschillende

partijen samengewerkt. Zo is een bijeenkomst Rijden op Waterstof georganiseerd met ruim 75 belangstellende ondernemers en inwoners. Het vestigen van een waterstof tankstation in de regio is het doel.

Programma Fiets 2018–2022 – Tot Fiets!. Door samen te werken met verschillende partijen en partners wordt fietsgebruik op verschillende manieren gestimuleerd, Bijvoorbeeld door campagnes, het verbeteren van het fietsnetwerk en fietsparkeervoorzieningen. Ook vragen we onze bedrijven om werknemers te stimuleren om op de fiets naar het werk te gaan en met een e-bike zijn grotere woon-werk afstanden af te leggen.

Welke CO₂-winst leveren duurzame energieprojecten in Alphen op?

De gemeente Alphen aan den Rijn stimuleert duurzame mobiliteit door bewoners en bedrijven. Met de CO₂-projectenmonitor houdt de gemeente bij wat de projecten waarin zij een rol heeft vervuld, aan CO₂-winst opleveren.

- In 2020 werd in Alphen 1.300 ton aan CO₂-emissies vermeden door het verduurzamen van de mobiliteit.
- In de periode 2017 – 2020 was de vermeden CO₂-emissie 3.900 ton.

Wat werkte goed in de periode 2017 – 2020?

Samenwerking in de regio Holland Rijnland is belangrijk om duurzame mobiliteit verder te brengen. Vervoer stopt niet bij de gemeentegrenzen. We zijn actief op alle mobiliteitsterreinen, variërend van verduurzaming van goederen-, openbaar- en doelgroepenvervoer tot het stimuleren van fietsgebruik en deelauto's.

Wat hebben we geleerd in de periode 2017 – 2020?

Gedragsverandering is een belangrijke pijler in de transitie naar duurzame mobiliteit. Het gaat vaak om ingesleten patronen die moeilijk te veranderen zijn. Dit maakt de invloed van de gemeente in de transitie beperkt. Partners als ondernemers en organisaties zijn nodig om te komen tot duurzaam goederenvervoer en werknemers op een duurzame manieren te laten reizen.

Wat doen we anders na 2020?

Duurzame Mobiliteit wordt integraal meegenomen in nieuwe ontwikkelingen. Dit door het Opstellen van een Ontwikkelrichtlijn waarbij duurzame mobiliteit uitgangspunt is in het ontwerp bij de gebiedsontwikkeling en (her) inrichting van wijken en straten. Ook regionaal is er meer aandacht voor het onderwerp. Zo wordt vanuit de ODMH gewerkt aan het opstellen en uitvoeren van vervoersmanagement en mobiliteitsmanagement voor bedrijven.

Duurzaam ondernemen

Bedrijven hebben een duurzame energiehuishouding, logistiek en grondstoffenbeleid. De gemeente ondersteunt en stimuleert dit door het opbouwen van relaties met bedrijven en bedrijventerreinen en het bevorderen van netwerkvorming. Innovatie die met de transitie naar een circulaire economie (CE) gepaard gaat levert naast milieuwinst ook extra banen op en vergroot de concurrentiekracht van ondernemers. Met kennissessies worden bedrijven in contact gebracht met nieuwe technieken en verdienmodellen in de circulaire economie.

Met het instrument Duurzaamheidsprofiel van een Locatie (DPL) als richtingwijzer werkt de gemeente gericht aan het verduurzamen van terreinen, onder andere door energiebesparing en duurzame energie te stimuleren.

Gemeente Alphen aan den Rijn is een aantrekkelijke vestigingslocatie voor bedrijven in de CE en de Biobased Economy (BBE) waarin gewassen en organische reststromen verwerkt worden tot materialen, chemicaliën, medicijnen, transportbrandstoffen en energie.

Wat hebben we bereikt in 2020?

Relatie, participatie en netwerk

- Participatie traject met bedrijven en organisaties gestart op basis van gehouden onderzoek eind 2020.
- Gemeente en ODMH nemen actief deel aan de VOA-commissie Bedrijventerreinen & Infrastructuur. Gezamenlijk speerpunt in 2021 is energietransitie (energiebesparing en duurzame opwek energie).
- Groeiend netwerk bij bedrijven

Kennisdeling en bijeenkomsten (GHW)

- Webinar Waterstof (april 2020)
- Webinar Circulair ondernemen, *samen doen en leren*. (november 2020)
- Productie Animatiereeks Waterstof voor Groentjes
- Voorbereiding Podcasts Circulair ondernemen (uitgezonden februari 2021)

Bedrijventerreinen

- Verduurzaming bedrijventerreinen samen met ondernemers. Op basis van het Duurzaamheidsprofiel (DPL) van het terrein wordt gekeken waar verbeterkansen zijn (bv meer samenwerking tussen ondernemers, zon op dak, veiligheid en reststromen).
- Follow up DPL Rijnhaven (Zon op dak, Organisatiegraad ondernemers) en Schans I (verkeersveiligheid).
- DPL Schans II en Molenwetering uitgevoerd

Energie

- Toezicht op en advisering over energiebesparende maatregelen bij bedrijven door ODMH.
- Project Zon op agrarisch dak i.s.m. LTO Noord en Liander
- Participatie van bedrijven bij warmtetransitie (aardgasvrij).
- Combinatie duurzame opwek en privaat netwerk ITC-PCT terrein (zie ook thema Energie).
- Samen met Frames, ODMH, platform GHW en de gemeente verkennende gesprekken gevoerd over een mogelijke waterstofproductie unit en een mobiel waterstoftankstation op het bedrijfsterrein van Frames.

Stimuleren Circulaire economie

- Stimuleren gebruik online deelplatform Parksharing Alphen aan den Rijn voor bedrijven.
- Bedrijven actief aan elkaar verbinden (circulair netwerk) middels Triple Helix organisatie Groene Hart Werkt!
- Onderzoek reststromen en hergebruiksmogelijkheden op grotere bedrijventerreinen in Midden-Holland waaronder enkele bedrijventerreinen in Alphen aan den Rijn. Project i.s.m. Provincie Zuid-Holland en ODMH.
- Project Ondergrondse wateropslag Greenport Boskoop; pilots met nieuwe verwerkingstechnieken: bermgras, plastics (Grimbergen); Start van een circulair ambachtscentrum.
- Met diverse partijen is nagedacht over het starten van een circulair ondernemersloket voor gemeente Alphen aan den Rijn. Dit zal in 2021 worden ingericht.

Welke CO₂-winst leveren duurzame energieprojecten in Alphen op?

De gemeente Alphen aan den Rijn stimuleert duurzaam ondernemen door bedrijven. Met de CO₂-projectenmonitor houdt de gemeente bij wat de projecten waarin zij een rol heeft vervuld, aan CO₂-winst opleveren.

- In 2020 werd in Alphen 1.800 ton aan CO₂-emissies vermeden door duurzaam ondernemen.
- In de periode 2017 – 2020 was de vermeden CO₂-emissie 7.000 ton. Hieraan werd mede bijgedragen door projecten die voor 2017 gerealiseerd zijn. De CO₂-winst van verplichte energiebesparende maatregelen bij bedrijven zijn hierin niet meegerekend.

Wat werkte goed in de periode 2017 – 2020?

- Accountmanagement bedrijven Circulair ondernemen.
- Actieve deelname in ondernemersnetwerken en -organisaties (netwerk).

- Uitvoeren van Duurzaamheidsscans bedrijventerreinen (DPL), deze bespreken met ondernemers en samen benoemen van verbeterprojecten. In 2020 zijn er 2 uitgevoerd.
- Bevorderen Zon op dak bij bedrijven en bedrijventerreinen.
- Vergroten bewustwording duurzaam ondernemen door organiseren kennisbijeenkomsten en ontwikkelen netwerk.

Wat hebben we geleerd in de periode 2017 – 2020?

- Onderzoek naar grondstofstromen in Gemeente Alphen aan den Rijn en de regio is pas eind 2020 op gang gekomen. Het is complex omdat weinig data van grondstofstromen op bedrijfsniveau beschikbaar zijn. Het vraagt veel analyse van meerdere stakeholders. Het organiseren van een Grondstoffencongres in 2019 was dan ook nog te vroeg. Eind 2020 is een pilot gestart gericht op de vraag: *hoe komen we tot circulaire bedrijventerreinen in regio Midden-Holland waar reststromen hoogwaardig (her)gebruikt worden?* Ook enkele Alphense bedrijventerreinen worden hierin meegenomen.
- De Green Deal Zon op dak met als ambitie 'Elk bedrijfsdak vol met zonnepanelen' is niet tot stand gekomen. Structureel is onvoldoende duidelijk wat de belemmeringen voor bedrijven zijn. De aanpak die we nu (o.a. samen met LTO) hanteren is verkennend, pragmatisch en gebiedsgericht.

Wat doen we anders na 2020?

- Door de samenhang tussen het opstellen van een Duurzaamheidsprogramma 2021 – 2030, de Economische Agenda 2021 – 2025 en een Bedrijventerreinenstrategie vanuit de gemeente wordt het duurzaamheidsvraagstuk vanuit verschillende invalshoeken versterkt.
- Starten van een Regionaal Energieloket Midden Holland Q2 2021.
- Werken aan een pilot Regionaal Versnellingshuis *Circulaire economie Groene Hart* (als regionale variant op Versnellingshuis Nederland Circulair!)
- Met de partners zoals de VOA, Greenport Boskoop en EDBA wordt de betrokkenheid van bedrijven bij de het realiseren van duurzame opwek vergroot.
- De PZH heeft een Aanvalsplan Zon geformuleerd. Vanuit de RES wordt ingezet op de realisatie van zonnepanelen op bedrijfsdaken.

Klimaatadaptatie & Green City

Groene leefomgeving, toegankelijk buitengebied, klimaatbestendige wijken, groenparticipatie

Wat hebben we bereikt in 2020?

- Om knelpunten op het gebied van onder meer wateroverlast in kaart te brengen zijn voor onze gemeente stresstesten uitgevoerd. Deze Stresstesten **zijn uitgewerkt in een concept Uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie** voor de gemeente Alphen aan den Rijn.
- Samen met het Hoogheemraadschap van Rijnland werken we aan **tegengaan van bodemdaling en verbetering waterbeheer in het sierteeltgebied**. Dit doen we door kennisuitwisseling, stimuleren herinrichting van kwekerijen en optreden als subsidieaanvrager voor projecten op het gebied van klimaatadaptatie.
- Met een **subsidieregeling klimaatadaptieve maatregelen** stimuleren we inwoners om klimaatadaptieve maatregelen te nemen bij hun eigen woning. Om bewoners in beweging te krijgen is gedragsverandering, handelingsperspectief en een financiële prikkel nodig.
- **Operatie Steenbreek** biedt inwoners de mogelijkheid om tot maximaal 10 m² verharding (tegels eruit) in de tuin te vervangen door planten. Ook wordt tuinadvies aan inwoners gegeven. Er wordt hierbij aangesloten bij natuurlijke momenten zoals informatiebijeenkomsten bij nieuwbouw en reconstructies.
- Er is hard gewerkt aan de realisatie van **Groen-Blauwe Schoolpleinen** waarbij een klimaatadaptieve invulling is gekozen i.p.v. het meer traditionele 'tegelplein'.
- De kinderraad heeft meegedacht over klimaatgerichte oplossingen. Hieruit zijn een aantal **Abri's/bushokjes, voorzien van groene daken**.
- **Project Groen Blauw Stadshart**. Een aantrekkelijk, vitaal en levendig stadshart behouden met steeds warmere en drogere zomers. Samen met lokale ondernemers en partijen wordt onderzocht hoeveel groen en water nodig is voor een leefbaar klimaat. Groen op daken, op gevels en in de straat vormen samen met een slim ondergronds wateropslag systeem een oplossing en promotie van de lokale boomkwekerij producten en technologie.
- Onze gemeente biedt **stadslandbouw** de ruimte. De aanjager Eetbaar Alphen zorgt voor een actieve bijdrage aan de ontwikkeling van lokale voedselteelt en de uitbreiding van eetbaar groen. Gekoppeld aan voorgenomen acties rond Boomfeestdag 2020 is uit educatieve overweging de aanplant in Park Zegersloot (Irenebos) uitgebreid met vooral grootvruchtige cultivars van doorgaans inheemse soorten. Alphen telt inmiddels al circa 30 plekken waar enthousiaste inwoners 'iets' met stadslandbouw doen. Van pleintjes met moestuinbakken tot tuinen van meer dan een half voetbalveld. Veelal gecombineerd met educatie, soms met sociale zorg. In 2020 zijn hier drie participatie- en twee particuliere projecten bijgekomen. Eén project heeft een doorstart gemaakt. Er is een gevarieerd workshopprogramma,

gericht op bijvoorbeeld moes–tuinieren en natuurlijke voedselproductie. Dit programma bestond vorig jaar uit elf webinars, zeven workshops op locatie en één inspiratiebezoek met collega's en stadslandbouwinitiatoren.

- Er is een **dakenplan** voor onze gemeente opgesteld. Daken kunnen voor meerdere doelen worden benut zoals bijvoorbeeld zonne–energie, bestrijding van hittestress, meer biodiversiteit en het voorkomen van wateroverlast. Door kansrijke daken te inventariseren en de eigenaren te betrekken kunnen we meer daken en ruimte benutten voor klimaatadaptatie.

[Wat werkte goed in de periode 2017 – 2020?](#)

Als gemeente stimuleren we op vele manieren de klimaatadaptatie en de vergroening van de gemeente. Samenwerking is de belangrijkste succesfactor om hier concrete resultaten te boeken. Partners hierbij zijn met name scholen, inwoners en bedrijven. Communicatie komt op gang doordat we ook iets te bieden hebben. Daarmee vergroten we bewustwording en brengen we beweging op gang.

[Wat hebben we geleerd in de periode 2017 – 2020?](#)

De communicatie kan beter door het koppelen van de verschillende acties in een campagne.

[Wat doen we anders na 2020?](#)

We gaan meer inzetten op klimaatadaptieve maatregelen en biodiversiteit in de openbare ruimte. Het is belangrijk dat we meekoppelkansen benutten en schade door wateroverlast en droogte voorkomen. Beleid en beheerplannen moeten geactualiseerd worden, voor de meerkosten van pilots nemen we transitiebudget op.

Duurzame scholen en verenigingen

Verduurzaming vastgoed, natuur- en milieueducatie

Wat hebben we bereikt in 2020?

Samenwerking met VO-scholen bij duurzaamheidseducatie:

- Ontwerpwedstrijd Duurzame Wijk met 3 VO-scholen en 134 leerlingen.
- 57 leerlingen Ashram College opgeleid tot energiemaatje.

Verduurzaming schoolgebouwen en omgeving:

- Er is een evaluatie uitgevoerd van het huidige ondersteuningsaanbod. Verduurzaming van bestaande schoolgebouwen komt mondjesmaat van de grond. Dit komt door een gebrek aan tijd, capaciteit, prioriteit in combinatie met hoge investeringen. Bij kleine schoolbesturen is dit nog meer aan de orde dan de grote. In de periode 2017 –2020 konden scholen vrijblijvend gebruik maken een ondersteuningsaanbod om meer inzicht te krijgen in energiebesparende maatregelen.
- Bij 47 scholen is een energiebesparingsonderzoek uitgevoerd;
- Bekend is dat 27 scholen gebruik maken van energiemonitoring, waarvan 6 scholen via de gemeente;
- 7 scholen hebben zonnepanelen op het dak liggen (daarvan zijn er 2 via de gemeente gerealiseerd);
- Bij 6 scholen is gekeken of de wettelijke verplichte energiebesparende maatregelen n.a.v. het energiebesparingsonderzoek zijn genomen. Ook na afzienbare tijd waren er nog maatregelen te nemen.
- Van het ontzorgingsaanbod via schooldakrevolutie is geen gebruik gemaakt.
- Er is een ondersteuningsaanbod opgesteld om scholen te ondersteunen bij het realiseren van een groen/blauw schoolplein:
 - 4 scholen hebben een lespakket voor groenblauwe schoolpleinen aangevraagd;
 - 2 scholen hebben groenblauwe schoolpleinen gerealiseerd, voor 2 andere scholen staat dit in de planning.

Verduurzaming sportverenigingen:

- Het ondersteuningsaanbod bij de verduurzaming van sportverenigingen bestaat uit het aanbieden van een energiescan (via een landelijke partij). Daarnaast kunnen verenigingen gebruik maken van de stimuleringslening. In totaal is van 15 verenigingen bekend dat zij een energiescan hebben laten uitvoeren.

Welke CO₂-winst leveren duurzame projecten bij scholen en verenigingen op?

De gemeente Alphen aan den Rijn stimuleert scholen en verenigingen om te verduurzamen.

Met de CO₂-projectenmonitor houdt de gemeente bij wat de projecten waarin zij een rol heeft vervuld, aan CO₂-winst opleveren.

- In 2020 werd in Alphen 600 ton aan CO₂-emissies vermeden door duurzame scholen en verenigingen.
- In de periode 2017 – 2020 was de vermeden CO₂-emissie 2.300 ton. Hieraan werd mede bijgedragen door projecten die voor 2017 gerealiseerd zijn.

[Wat werkte goed in de periode 2017 – 2020?](#)

Scholen en verenigingen staan vaak welwillend en positief tegenover verduurzaming. Op het moment dat er capaciteit is bij schoolbesturen of scholen om verduurzaming op te pakken of er zijn actieve, enthousiaste contactpersonen bij verenigingen of actieve ouders bij scholen, dan gebeuren er mooie dingen en komen duurzaamheidsprojecten van de grond. Dit geldt voor het treffen van energiebesparende maatregelen, het realiseren van groenblauwe schoolpleinen of het plaatsen van zonnepanelen op daken. Het ondersteuningsaanbod vanuit de gemeente is het eerste zetje om verduurzaming op de agenda te zetten bij een aantal scholen en verenigingen.

[Wat hebben we geleerd in de periode 2017 – 2020?](#)

- Met 'slechts' het aanbieden van het ondersteuningsaanbod van de afgelopen jaren (ontzorging via derde partijen, energiescans, energiemonitoring ed) komt verduurzaming alleen in individuele gevallen op gang.
- De vrijblijvendheid om energiebesparende maatregelen te treffen, ook als deze wettelijk verplicht zijn.
- De pilot van Stichting Schooldakrevolutie waarbij scholen ondersteund worden bij verduurzaming. Hier is geen gebruik van gemaakt;

[Wat doen we anders na 2020?](#)

We stemmen de uitgevoerde evaluatie af met de schoolbesturen, waarbij onze insteek is om:

- Het investeren in duurzaamheid aantrekkelijker te maken voor bestaande scholen door een duurzaamheidsregeling op te zetten. Inzet is om een budget van 4 ton per jaar beschikbaar te stellen. Deze kan als cofinanciering ingezet worden als een school andere subsidieregelingen aanvraagt voor verduurzaming.
- Scholen die maatregelen treffen worden ingezet als voorbeeld voor andere scholen.
- Het treffen van de wettelijke energiebesparende maatregelen 'minder' vrijblijvend te maken. Maatregelen met een terugverdientijd van 5 jaar moeten uitgevoerd. ODMH gaat toezicht houden en verwijst naar landelijk informatieaanbod en duurzaamheidsregelingen.
- In te zetten op een goed informatievoorziening, waarbij we verwijzen naar landelijke partners.

Duurzame gemeentelijke organisatie

Vastgoed, duurzaam inkopen, afvalbeleid en integratie met andere beleidsvelden

Wat hebben we bereikt in 2020?

Door **Maatschappelijk Verantwoord in te kopen** verduurzamen we onze bedrijfsvoering en stimuleren we duurzaam produceren bij leveranciers. Hulpmiddelen daarbij zijn de CO₂ prestatieladder, interne trainingen en goed contractbeheer.

- **Duurzame reconstructies openbare ruimte.** In de gemeentelijke leidraad voor reconstructies in de openbare ruimte verandert duurzaamheid van aandachtspunt naar vaste waarde. De leidraad wordt op dit moment herzien op duurzaamheid. Denk daarbij aan klimaatadaptief inrichten, biodiversiteit en keuzes voor circulaire materialen. Er zijn al een aantal pilotprojecten gerealiseerd met schuimglas onder wegen, duurzaam asfalt en hergebruik van beton. Er is ook nog veel te winnen.
- **Duurzame interne bedrijfsvoering.** We werken voortdurend aan het verduurzamen van onze bedrijfsvoering. Zo worden in het bedrijfsrestaurant meer streekproducten en minder vlees aangeboden. Bij natuurlijke vervangingsmomenten van ons wagenpark wordt waar mogelijk gekozen voor emissieloze alternatieven. De inzet van bedrijfsfiets (nieuw zijn e-bikes) wordt gestimuleerd.
- Er wordt hard gewerkt aan de **verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed**. Het energieverbruik wordt beperkt en op de daken worden zoveel mogelijk zonnepanelen geplaatst. De ambitie om in 2025 energieneutraal te zijn wordt niet gehaald als gestuurd wordt op terugverdientijden en uitvoeren van no-regret maatregelen. Per project worden resultaat, planning en kosten afgewogen. De onderwerpen circulair en klimaatadaptief bouwen zijn nog onderbelicht. Voor de gewenste versnelling op de drie thema's ontbreken de middelen (budget en FTE).
- **Actualiseren Grondstoffenbeleid 2015–2025.** Door afval te voorkomen én beter te scheiden worden grondstoffen hergebruikt en hoeft minder restafval verbrand te worden. De Alphense ambitie: 75% circulair huishoudelijk afval in 2020, wordt niet gehaald. Met de Raad is hierover een debat gevoerd. Onderwerp van gesprek waren: nascheiding en PMD (Plastic, Metaal en Drinkkarton). Ook is een bewonerstevredenheidsonderzoek gedaan. De resultaten hiervan vormen onderdeel van de actualisatie van het Grondstoffenbeleid.

Welke CO₂-winst leveren duurzame gemeentelijke projecten in Alphen op?

De gemeente Alphen aan den Rijn verduurzaamt zijn eigen organisatie. Met de CO₂-projectenmonitor houdt de gemeente bij wat de projecten die hij uitvoert, aan CO₂-winst opleveren.

- In 2020 werd in de gemeentelijke organisatie 4.100 ton aan CO₂-emissies vermeden door verduurzaming van de bedrijfsvoering.
- In de periode 2017 – 2020 was de vermeden CO₂-emissie 19.300 ton. Hieraan werd mede bijgedragen door projecten die voor 2017 gerealiseerd zijn.
- Daarnaast leverde de gescheiden inzameling van huishoudelijk afval een CO₂-winst op van 10.800 ton op (42.700 ton in de periode 2017 – 2020).

Wat werkte goed in de periode 2017 – 2020?

In deze periode is de transitie gemaakt naar Opgavegericht werken binnen de organisatie. Hiermee is op het gebied van Duurzaamheid een belangrijke verandering gekomen. In plaats van een afdeling georiënteerde aanpak is er een veel breder draagvlak ontstaan en ook het besef dat Duurzaamheid alle facetten van de organisatie raakt. Dit is terug te vinden in het nieuwe Actieprogramma Duurzaamheid waarin de aanpak veel breder is opgezet. Met de komst van de opgavemanager is ook de verbinding met de buitenwereld makkelijker te maken.

Wat hebben we geleerd in de periode 2017 – 2020?

Dat het integraal benaderen van het vraagstuk Duurzaamheid binnen de interne organisatie dezelfde complexiteit kent als buiten de organisatie. Het integreren van duurzaamheid in alle facetten van de gemeentelijke organisatie is een uitdagend vraagstuk dat met het werken vanuit de opgavenstructuur slechts gedeeltelijk beantwoord wordt. Dit is ook bij het formuleren van het nieuwe actieprogramma Duurzaamheid gebleken. Duurzaamheid kent immers op dit moment nog een financiële uitdaging in de vorm van meerkosten, iets waarvan nog niet altijd duidelijk is of hier op langere termijn, naast maatschappelijke vermeden kosten en baten, een direct financieel rendement tegenover staat.

Wat doen we anders na 2020?

Met het opstellen van het nieuwe Duurzaamheidprogramma en alle hierboven geleerde elementen is het grootste verschil dat er nog sterker van buiten naar binnen gewerkt wordt en gezocht wordt naar een breder maatschappelijke betrokkenheid bij het duurzaamheidsvraagstuk om zo samen met álle betrokkenen tot de gewenste resultaten te komen.